

Türkiye'nin Göç Politikası

Kıvılcım Akkoyunlu Ertan¹ ve Birol Ertan²

¹Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü,

kertan@todaie.edu.tr

²birolertan1@gmail.com

Öz

Suriye’de yaşanan iç savaş ortamı nedeniyle, çok sayıda Suriye vatandaşının Türkiye’ye göç etmek zorunda kalarak geçici sığınmacı statüsüyle Türkiye’de yaşamaya başlaması ile sığınmacı-göçmen sorunuyla baş başa kalan Türkiye; bu konuda politika üretmekte zorlanmıştır. Üç milyonu aşan Suriyeliler insani yaşam olanaklarından yararlanmak açısından beklenen standartlara kavuşturulamamış, uluslararası toplumun gerekli desteği vermemesi nedeniyle de göç sorunlarının çözümünde, zamana yayılan önemli aksaklıklarla karşılaşmıştır. Göçmenlerin yaklaşık %90’ından çoğunun sığınmacı kampları dışında kontrolsüz ve denetimsiz biçimde sınır kentlerine ve büyük şehirlere dağılmasıyla birlikte ekonomik, siyasi, sosyal ve güvenlik sorunlarının yaşandığı görülmektedir. İleriki günlerde göçmenlerden kaynaklı güvenlik sorunlarının artacağı, vatandaşlar ve göçmenler arasındaki gerginliklerin ve çatışmaların tırmanacağı, göçmenlerin yasa dışı sektörlere dağılarak mafyalaşma ve ekonomik sorunlara yol açacağı öngörüsünde bulunmak yanlış olmayacaktır. Suriyeli göçmenlerden kaynaklı sorunların çözümü konusunda gerekli ve yeterli yönetsel, hukuksal, toplumsal ve ekonomik önlemleri içeren

yeni bir göç politikasının uygulanmaması durumunda, gelecek günlerde Türkiye'yi büyük tehditlerin beklediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Göç, Türkiye Göç politikası, sığınmacı göçmen, Suriyeli göçmenler

Abstract

Due to the civil war in Syria, Republic of Turkey has many difficulties on establishing a consistent migration policy for Syrian assylum seekers who have to migrate to Turkey. Syrian assylum seekers whom are over 3 million, cannot benefit humanitarian living facilities in Turkey because of insufficient financial capacity and migration policy of Turkey and due to the lack of support provided by the international community. As 90 % of Syrian assylum seekers emanated into big cities in an uncontrolled way other than assylum camps, caused economic, political, social and security problems in those cities. We can assert that there will be an increase in securtiy problems, tensions and conflicts between Turkish citizens and Syrian assylum seekers. In the event that administrative, legal, social and economic precautionary measures are not being taken into consideration within a new immigration policy, there will be an increase in illegal sectors and serious threats towards Turkish Government in the short run.

Keywords

Migration, migration policy of Republic of Turkey, emigrant assylum seeker, Syrian migrants

1. Giriş

Son yıllarda dünyada yaşanan siyasal istikrarsızlıklar, Orta Doğu başta olmak üzere iç birçok bölgede karışıklıklar ve silahlı çatışmaların yoğunlaştığı güvenlik sorunları yaratmaya başlamıştır. Bu süreçte Orta Doğu ve Arap coğrafyası, uluslararası toplumun önemli gündem maddelerinden birisi haline gelmiştir. Afganistan ve Irak’ta yaşanan savaş sonrasında, Arap Baharı ismi verilen ve ülkemize komşu Irak ve Suriye’yi de etkileyen gelişmeler sonucunda çoğu güneyimizde bulunan çok sayıda ülkede siyasi istikrarsızlıklar ve iktidar değişiklikleri ile iç çatışmalar yaşanmaya başlamıştır. Libya başta olmak üzere Mısır, Tunus ve beraberinde diğer bölge ülkelerinde yaşanan istikrarsızlıklar, bazı ülkelerde iç savaşa dönüşmüş ve dışarıdan müdahale edilen sıcak çatışmaların da etkisiyle özellikle Arap coğrafyasında, ciddi bir siyasi istikrarsızlık yaratılmıştır. Bu ülkelerden birisi olan Libya’da halen istikrarsızlık ve çatışmalar devam ederken, Suriye’deki iç savaş ortamı, Rusya ve İran gibi ülkelerin müdahil olmasıyla çok daha ciddi bir boyutta bir soruna dönüşmüştür.

Suriye’de yaşanan iç savaş ortamında, ülke nüfusunun 10 milyona yakınının yer değiştirmek durumunda kalması ve bu yer değiştirmelerde 5 milyondan fazla insanın komşu ülkelere sığınmacı olmasıyla Suriye sorunu, bir ülke sorunu olmaktan çıkmış, bölgemizin sorunu haline gelmiştir. Sığınmacıların büyük kısmının Türkiye’de bulunmasına karşın, bir kısmının kara ve deniz yolları aracılığıyla başta Yunanistan olmak üzere Türkiye’ye komşu ülkelere geçiş yapmaları sonucunda Suriye’deki iç savaş, Avrupa ülkelerini de sıcak biçimde etkilemeye başlamıştır. Suriye iç savaşına İran ve Rusya’nın müdahil olması, Türkiye’nin ister istemez komşu ülkede yaşanan gelişmelere kayıtsız kalamaması, ABD ve AB ülkelerinin de konuya müdahil olmasıyla Suriye’deki istikrarsızlık ve iç savaş ortamı, uluslararası toplumun çözmeye çalıştığı en önemli güvenlik sorunlarından birisi haline gelmiştir.

Suriye’deki iç karışıklığın terör örgütleri yoluyla Türkiye’ye, zaman içinde ise Fransa ve İngiltere gibi Avrupa ülkelerine sıçraması, Suriye’nin çok bilinmeyenli bir denklem haline gelmesine neden olmuştur. Bugün Suriye’de muhalif güçler, sadece mevcut rejimle savaşmamakta, yer yer

kendi aralarında savaşarak ülkenin bir güvensizlik alanına dönmesine neden olmaktadır. Bu süreçte, milyonlarca insanın komşu ülkelere sığınması ve bu sığınmacıların bir kısmının AB ülkelerine yönelmesi sonucunda konuya, Avrupa Birliği ve Akdeniz’de sığınmacı krizinin aşılması çerçevesinde NATO da taraf olmuş bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacıların büyük kısmının barındığı Türkiye’de, sığınmacılar açısından durumun ne olduğu, sığınmacıları nasıl bir geleceğin beklediği ve AB ülkelerine yönelen sığınmacı göçünün nasıl kontrol edilebileceği sorularının yanıtları, bugün merak edilen en önemli konuların başındadır.

2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklık kısa bir süre içinde çok sayıda insanın yaşamını yitirmesine neden olan bir iç savaşa dönüşmüş, zor şartlar altında yaşam mücadelesi veren Suriye vatandaşlarının bir bölümü ülkesini terk etmek durumunda kalmıştır. Göç ettikleri yerlerde daha büyük zorluklarla mücadele etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların büyük bir çoğunluğu, Türkiye’ye yönelmiştir. Türkiye, Suriye’deki iç karışıklığın başladığı ilk günden bu yana uyguladığı açık kapı uygulaması ile gelen sığınmacıları kabul etmiş olup bir kısmı Türkiye’nin sınır bölgelerindeki geçici kamplara yerleştirilmiştir; büyük kısmı da ülkenin değişik bölgelerinde yaşamını sürdürmektedir. Türkiye’nin bu yoğun göçe hazırlıksız yakalanması ve Suriyeli sığınmacıların ülkeye plansız ve kontrolsüz giriş yapmaları; ülkenin ekonomik, toplumsal, kültürel koşullarında ve ülke vatandaşlarının yaşamlarında olumsuz etkilere yol açmıştır. Bu çalışma ile Türkiye’nin göç politikasındaki eksiklikler ve yanlışlıklar vurgulanarak, ileriye dönük tehditlerin ortadan kaldırılabilmesini sağlayacak sürdürülebilir bir göç politikasının uygulanabilmesi için bazı önerilerde bulunulacaktır.

Bu çalışmadaki amacımız, kavramlar ve kuramlar ile yoğunlaştırılmış, ülkedeki toplumsal gelişmelerle bağı bulunmayan ve çözüm önerilerinin arka planda kaldığı “sözde” akademik bir çalışma yapmak değildir. Daha önce defalarca yazılıp tartışılmış konuları yeniden gündeme getirmeyeceğiz. Bu nedenle, çalışmamızda kullanacağımız kavramlardan ne anlaşılması gerektiğini kısaca ele alıp Suriyeli göçmenler krizi konusunda ülkemizin içinde bulunduğu

durumu kısaca özetleyerek “sürdürülebilir” bir göç politikası için bazı önerilerde bulunmaya çalışacağız.

2. Göç Kavramı

Göç, tarih öncesinden bu yana yaşanan bir olgudur. Tarih öncesinde çevresel sorunlara uyarlanma biçiminde büyük göç hareketlerinin yaşandığını biliyoruz. Bugün anladığımız biçimiyle göç olgusu; demografik, ekonomik, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik etkilerinin olması nedeniyle çok yönlü (Karpat ve Sönmez, 2003, s. 3; Yalçın, 2004, ss. 3–4) bir niteliğe sahiptir. Ekonomik, siyasi, toplumsal ve diğer gelişmelerden bağımsız ele alınamayacak olan göç hareketliliği; yalnızca bir disipline sıkıştırılamayacak ölçüde çok boyutludur ve göç olgusunu anlayabilmek için siyaset bilimi, hukuk, psikoloji, tarih, coğrafya gibi disiplinlerden yararlanması kaçınılmazdır. Türk Dil Kurumu’na göre göç; ekonomik, toplumsal, siyasi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret anlamlarına gelmektedir. Karşımıza çıkacak her tanımda göç; “yoğun bir nüfus hareketi” olarak nitelendirilmektedir.

Göç ile ilgili tanımlara bakarsak, her nüfus hareketini göç olarak değerlendirmenin doğru olmadığını görürüz. Bir nüfus hareketinin göç olarak nitelendirilebilmesi için bazı unsurlara sahip olması gerekmektedir. Öncelikle, göç ile birlikte gerçekleşen nüfus hareketi sonucunda hareketin iki farklı yerleşim birimi arasında ve belli bir zaman diliminde gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bir yerleşim biriminin sınırları içerisinde bir yerden başka bir yere gerçekleşen yer değiştirme olayı ya da seyahat amaçlı bir gezi, göç olarak nitelendirilemez. Birleşmiş Milletler’e göre, bir nüfus hareketinin göç olarak nitelendirilebilmesi için gidilecek olan yerde bir yılı aşkın süre ile kalmak ve sürekli yerleşmek amacıyla gitmiş olmak gerekmektedir (Akgür, 1997, s. 41). Birleşmiş Milletler’in göç tanımına göre, geçici yer değiştirmelerinin göç olarak nitelendirilmesi söz konusu değildir.

Göç ile ilgili diğer kavram, “göçmen” kavramıdır. Göçmen, ekonomik nedenlerle, hayat standartlarını yükseltmek için vatandaşı olduğu ülkeden

başka bir ülkeye göç eden kişidir (Yılmaz, 2006, s. 294). Göçmen kavramının, genellikle daha iyi yaşam koşullarına kavuşma nedeniyle kendi ülkesinden başka ülkelere göç eden kişiler için kullanıldığı görülmektedir (Deniz, 2009, s. 6). İskân Kanunu'nda göçmen kavramı, Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu kanun gereğince kabul olunanlardır ("T.C. Resmî Gazete", 2006). Bu tanımlara bakınca, ülkemize gelen Suriyeli sığınmacıların "göçmen" olarak nitelendirilmesi doğru olmaz. Bu nedenle, Suriye'deki çatışmalar sonucunda ülkemize gelmiş olan Suriyeliler için "Suriyeli sığınmacılar" kavramını kullanacağız.

Ekonomi koşullarındaki değişimler, siyasal mücadeleler ve şiddet yönelimli çatışmalar çerçevesinde, yeni göç akımları ortaya çıkabilmektedir. Dünyada görülen genel göç eğilimlerini dört başlık altında toplamak mümkündür (Castles ve Miller, 2008, s. 12):

- a. Göçün küreselleşmesi: Son dönemde giderek daha fazla ülke uluslararası göç yönelimlerinden etkilenmektedir. Göç alan ülkeler, farklı toplumsal, ekonomik, kültürel, siyasal geçmişe sahip göçmen sorunlarıyla yüzleşmektedirler.
- b. Göçün hızlanması: Uluslararası göç hareketleri artmaktadır.
- c. Göçün farklılaşması: Emek göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşime yönelik göçler, göçleri çeşitlendirmektedir.
- d. Göçün kadınlaşması: Göçmenlerin önemli bir bölümünü kadınlar oluşturmaktadır.

Castles ve Miller'ın tespitlerinin; küreselleşme olgusu, uluslararası göç hareketlerinin artması, göçün farklılaşması ve kadınların (ve beraberinde çocukların) bu sürece aktif olarak dâhil olması açılarından, Suriyeli sığınmacılar konusunda da tutarlı olduğunu görmekteyiz.

Göç kavramının içeriği, "göçmen" ya da "sığınmacı" kavramları konusunda uzun uzadıya bir tartışma içine girmeyeceğiz. Ancak, Suriye'deki istikrarsızlık sonucu ülkemize gelen insanların "göçmen" olarak değil, "sığınmacı" olarak kabul edilmesi gerektiğini, buna karşın Suriyelileri ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakan olayları da savaş ya da çatışma nedeniyle ortaya çıkan "göç" olarak değerlendirmek gerektiğinin altını çizmek istiyoruz.

3. Türkiye’de Göç Hareketleri

Türkiye, göç olgusu konusunda daha çok göç alan bir ülke olarak görülmesine karşın, göç olaylarında geçiş ülkesi olması bakımından da çok sayıda sorunu aynı anda yaşamaktadır. Suriye’deki iç savaş ortamı göstermiştir ki, jeo-politik açıdan önemli olan kritik coğrafyası nedeniyle, ileride de bu sorunları yaşamaya devam edecektir. Türkiye’nin göç politikası belirlenirken, ülkenin yalnızca göç alan ve veren bir ülke olarak görülmeyip aynı zamanda göç geçişlerinin yaşandığı bir ülke olarak değerlendirilerek önlemlerin bu gerçeğe göre alınması ve politikaların buna göre belirlenmesi, stratejik açıdan çok önemli bir noktadır.

Türkiye’de Göçler konusu 2 alt kategoride ele alınmak zorundadır:

1. İç Göçler
2. Dış Göçler

İç Göçler, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine bağımlı olarak yıllar içinde değişiklik göstermekle birlikte, genellikle kırsal kesimden kent merkezlerine ve özellikle büyük kentlere yönelen göç hareketleri biçiminde olmuştur. Bu durum, ülkemizde dengeli gelişme ve sağlıklı kentleşme politikaları üzerinde olumsuz etkilerde bulunmaya devam etmektedir. Uzun yıllar bu iç göç sorunlarıyla başa çıkmaya çalışan Türkiye’nin komşu ülkelerde yaşanan dış göç ya da sığınmacılar sorunuyla da baş başa kalması, ülkenin enerjisinin ve kaynaklarının bu alanlara da ayrılmasını zorunlu hale getirmiştir. Ne var ki, gelişme aşamasındaki Türkiye gibi bir ülke için, milyonlarca insanın her şeylerini geride bırakarak ülke sınırlarından içeri girmeleri karşısında beklenmeyen sorunlar ve aksaklıklar yaşanması da kaçınılmazdır.

Türkiye’nin son yıllarda en ciddi sorunlarından birisi ise komşu ülkelerimizde yaşanan istikrarsızlıklar ve çatışmalar nedeniyle, çok sayıda insanın sığınmacı olarak ülkemize gelmiş bulunmasıyla ilgilidir. 1923-1989 yılları arasında çoğu Balkan ülkelerinden olmak üzere, ülkemize 2 milyondan fazla insan göç etmiştir. Bu sayı nüfusumuzun %5’ini oluşturur. 2000 Nüfus sayımı ve TÜİK verilerine göre (2000), Türkiye’de 235 binden az (234. 111) göçmen bulunuyordu. Bugün ne kadar olduğunu tam olarak bilmiyoruz. Değişik rakamlar arasında yüz

binler oynuyor. Bu konuda, göçmenlerin ikamet ve diğer hizmetlerinin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi ve sığınmacıların/göçmenlerin kontrol altında tutulabilmesi için sığınmacılar/göçmenlerle ilgili kayıtların net biçimde tutulması ve ülkede hangi adreste ikamet ettiklerinin belirlenmesi çok önemlidir.

Körfez Krizi, Irak Savaşı ve sonrasında Suriye iç savaşı ile birlikte, Türkiye'ye çok büyük bir dış göç hareketi gerçekleşmiştir. Bugün için ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların sayısı 3 milyonu geçmiştir. Her geçen gün yeni sığınmacılar gelmekte, bir kısmı da kaçak yollarla ülkeyi terk etmektedir. Bu nedenle, kesin bir sayı verilmesi mümkün değildir.

Türkiye'nin tarihi boyunca yaşadığı üç önemli dış göç hareketi olmuştur. Birinci önemli olay, I. Dünya Savaşı ile başlayan ve çoğunluğu Bakanlardaki Türklerin oluşturduğu göç hareketidir. Bu göç hareketleri ilk başlarda güçlükler yaratsa da zaman içinde bu göçmenler Türk toplumu içinde uyumlu bir yaşam olanağı bulmuşlardır. Bugün bu göçmenlerin ülkede göçmen statüsü bile kalmamıştır. İkinci göç dalgası, Körfez Harekâtı ve Irak'a ABD müdahalesi ile gerçekleşmiştir. Bu süreçte çok sayıda Iraklı göçmen ya da sığınmacı, ülkemize sınırlardan geçmiş, sınıra yakın bölgelerde kurulan barınma merkezlerinde misafir edilmişlerdir. Üçüncü ve en önemli göç dalgası ise, bugün yaşadığımız Suriye krizi ile ilgilidir. Ülkemizde bugün 3 milyondan fazla (yaklaşık 3,2 milyon) Suriyeli sığınmacı, bir kısmı geçici barınma merkezlerinde, büyük kısmı da ülkenin değişik kentlerinde, sığınmacı olarak yaşamlarını sürdürmektedirler.

Göçün diğer boyutu ise, ülkenizden dışarıya giden vatandaşlarımızla ilgilidir. Bu duruma, "tersine göç" ismi verilir. Türkiye'de tersine dış göç hareketleri de yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. 1950'den sonra, başta Almanya olmak üzere yurt dışına işçi göçü başlamıştır. Halen Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İsveç, ABD, Avustralya, Libya, S. Arabistan, Kuveyt ve Orta Asya ülkelerinde göçmen statüsünde işçilerimiz bulunmaktadır. Bugün yurt dışındaki nüfusumuzun 5 milyonu geçtiği görülmektedir.

4. Suriyeli Sığınmacılar, Sorunlar ve Belirsizlikler

Türkiye'nin yeni bir göç politikası oluşturması gerektiği ve bu politikanın “sürdürülebilir” olması gerektiğini açıklayacağımız bu çalışmada hareket noktamız, elbette Suriyeli sığınmacılar olacaktır. Daha önce de göç ve sığınmacı krizleri yaşayan Türkiye, göç ve sığınmacılar konularında dünyanın en zengin deneyimlerine sahiptir. Bu deneyimleri sürdürülebilir bir göç politikası oluşturmakta kullanırsa, dünyada yaşanacak benzer olaylarda krizlerin çözülmesi açısından da örnek bir ülke durumuna gelebilecektir. Bu çerçevede, yeni ve sürdürülebilir bir göç politikasının genel çerçevesini, Suriyeli sığınmacılar sorununun çözülmesi kapsamında ele alıp, önerilerimizin yaşamla (pratikte) uyumlu ve sınanabilir olmasını sağlamış olacağız.

Nisan 2011 tarihinden itibaren yaşanan en büyük krizde, 22 milyon nüfusu olan Suriye'deki halkın yarısından fazlası evlerini, 5,5 milyonu aşan sayıdaki Suriyeli ise ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye'den kaçmak zorunda kalan 5,5 milyondan fazla mültecinin 3,2 milyonu; yani yarısından fazlası Türkiye'de yaşamaktadır. Bu sayı, Suriyeli mültecilerin sayısının Türkiye'deki nüfusun %4'üne ulaştığını göstermektedir. Suriyeli mültecilerin sayısal olarak çoğunlukta olması, Afganistan, Irak, İran ve Pakistan gibi ülkelerden gelen mültecilerin çoğunlukla arka planda kalmasına neden olsa da Suriyeli olmayan mültecilerin sayısının da 300 binin üzerinde olduğu unutulmamalıdır. Türkiye'de 2011 yılı öncesinde toplam mülteci sayısının 100 binin altında olduğu dikkate alınır, aslında son beş yılda nasıl büyük bir kitlesel göç ile karşı karşıya kaldığımız daha iyi anlaşılabilir. Ayrıca 2014 ve özellikle de 2015 yıllarında, Türkiye üzerinden Avrupa'ya giden ve yaklaşık yarısı Suriyelilerden, diğer yarısı ise Suriyeli olmayanlardan oluşan 1 milyonu aşkın kişinin de Türkiye'yi “transit” olarak kullandığı bilinmektedir (M. Erdoğan, Şener, Sipahioğlu, Kavukçuer ve Başçeri, 2017, s. 10).

Suriyeli sığınmacılar konusunda asıl sorumlu olması gereken birim olarak değerlendirdiğimiz Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün göç krizinin yönetiminde önemli bir ağırlığı olmadığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) sorumlu ve yetkili olduğu görülmektedir (Dinçer

ve diğerleri, 2013, s. 19). Barınma merkezlerinin kontrol ve yönetiminin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün idaresinde olmayıp AFAD'a ait olması, Barınma Merkezleri dışındaki sığınmacılarla ilgili ciddi bir politika üretilmemesi nedeniyle sığınmacılar konusunun Barınma Merkezleri ile sınırlı görülmesi nedeniyle Suriyeli sığınmacıların yönetimi konusunda AFAD'ın rolünü güçlendirmektedir. Türkiye'deki Barınma Merkezlerinde yaşayan 233.064 sığınmacının 8 Ağustos 2017 verileriyle dağılımı şöyledir (AFAD, 2017a):

Hatay

Altınözü Konteynerkenti (2.056 konteyner / 8.053 Suriyeli)
 Yayladağı Konteynerkenti (776 konteyner-32 bölme / 3.796 Suriyeli)
 Apaydın Konteynerkenti (1.181 konteyner / 5.054 Suriyeli)
 Güveççi Çadırkenti (824 Çadır / 863 Suriyeli)

Gaziantep

İslahiye 1 Çadırkenti (1.586 çadır / 6.336 Suriyeli)
 Karkamış Çadırkenti (1.632 çadır / 5.963 Suriyeli)
 Nizip 1 Çadırkenti (1.873 çadır / 9.285 Suriyeli)
 Nizip 2 Konteynerkenti (908 konteyner / 4.171 Suriyeli)

Şanlıurfa

Ceylanpınar Çadırkenti (5.032 çadır / 18.679 Suriyeli)
 Akçakale Çadırkenti (6.310 çadır / 25.451 Suriyeli)
 Harran Konteynerkenti (2.000 konteyner / 12.330 Suriyeli)
 Viranşehir Çadırkenti (3.938 çadır / 1.750 Suriyeli)
 Suruç Çadırkenti (7.028 çadır / 23.841 Suriyeli)

Kilis

Öncüpınar Konteynerkenti (3.184 konteyner / 12.910 Suriyeli)
 Elbeyli Beşiriye Konteynerkenti (3.572 konteyner / 17.558 Suriyeli)

Mardin

Midyat Çadırkenti (1.335 çadır / 2.843 Suriyeli - 1.614 Iraklı)

Kahramanmaraş

Merkez Konteynerkenti (5.006 konteyner / 18.267 Suriyeli - 5.339 Iraklı)

Osmaniye

Cevdetiye Konteynerkenti (3.352 konteyner / 14.590 Suriyeli)
Düziçi Konteynerkenti (750 konteyner / 755 Suriyeli)

Adıyaman

Merkez Çadırkenti (2.302 çadır / 9.479 Suriyeli)

Adana

Sarıçam Konteynerkenti (6.136 konteyner / 21.100 Suriyeli)

Malatya

Beydağı Konteynerkenti (1.977 konteyner / 9.990 Suriyeli)

Barınma Merkezlerindeki Toplam Suriyeli Sığınmacılar: 227.011

Barınma Merkezlerindeki Toplam Iraklı Sığınmacılar: 6953

Barınma Merkezlerindeki Toplam Sığınmacılar: 233.064

Türkiye’de yaklaşık 3,3 milyon Suriyeli sığınmacı olduğu halde, barınma merkezlerinde 233 bin sığınmacının bulunması ciddi bir durum tespitidir. Bu durum göstermektedir ki, Suriyeli sığınmacıların %92’sinden fazlası kontrolsüz ve dağınık biçimde ülkenin değişik bölgelerinde yaşamaktadır. Barınma Merkezleri, çeşitli sınırlamaları ve yetersizlikleri nedeniyle Suriyeliler tarafından son çare olarak görülmekte, çeşitli kentlere plansız olarak dağılan yerleşen göçmenler de ekonomik, yönetsel, toplumsal, kültürel, mekânsal çok boyutlu sorunların kaynağını oluşturmaktadır.

2011 yılından bu yana, Türkiye sınırına gelmekte olan bütün Suriyelilerin girişlerine izin verilmiş, pasaportlarıyla giriş yapanların yanında, hiçbir belgesi olmadan gelenler de Türkiye tarafından kurulan geçici barınma merkezlerine kabul edilmiştir (Dinçer ve

diğerleri, 2013, s. 11). Suriye’den gelenlerin bir kısmının aynı zamanda Türkiye vatandaşı statüsü taşıdıklarını biliyoruz. Türkiye’ye gelen birçok Suriyelinin resmi evrakında eksiklikler bulunması nedeniyle gelenler ile ilgili güvenilir bilgiye ulaşılamamaktadır (AFAD, 2014, s. 16). Ülkemizde kontrolsüzce dağılmış bulunan 3,2 milyon Suriyeli sığınmacının gerek güvenlik gerekse de yeni ekonomik, sosyal, kültürel sorunların kaynağı olacağı bilinmektedir. Bu konuda önlem alınabilmesi için öncelikle hedef kitlenin (3,2 milyon Suriyeli sığınmacı) ülkede nerede, hangi koşullarda ve ne kadar süredir yaşadıklarının bilinmesi gerekir.

Türkiye’de bulunan Suriyeli mülteci sayısı 1 Aralık 2016 tarihi itibarıyla 3,2 milyona ulaşmıştır. Bu sayının 2.783.617’si “Geçici Koruma” (GK) altında olanlar, 300 bini ise ön kayıtları (ÖK) alınmış ve güvenlik kontrolleri nedeniyle GK statüsüne alınmayı bekleyen kişilerden oluşmaktadır. Suriyelilere ilaveten Türkiye, 2011 yılından bu yana 850-900 bin civarında da başta Afganistan, Irak, İran ve Pakistan olmak üzere çeşitli ülkelerden mülteci kabul etmiştir. Bu gruptakilerin yaklaşık olarak 500 bini 2014 ve 2015’te Avrupa’ya geçmiş, 300-350 bini ise Türkiye’de kalmıştır. Yani Türkiye’de bulunan mülteci sayısı Aralık 2016 itibarıyla 3,4-3,5 milyona ulaşmıştır. 87 yılda 1,8 milyon -çoğunlukla Türk soylu- mülteciyi alan ve bunları başından itibaren yerleştiren Türkiye Cumhuriyeti, 2011 yılından bu yana neredeyse 87 yılda aldığıнын iki katına varan sayıda mülteci almış, ancak gelenlerin “geçici” olduğundan hareketle herhangi bir yerleştirme yapmamıştır. Türkiye’deki mültecilerin %92’sinden fazlası kendi istek ve iradeleri ile Türkiye’nin her tarafına dağılarak “kent mültecileri” haline gelmiştir. Bu durum, göçlere alışkanlığına rağmen, Türkiye’nin 2011’den bu yana, daha öncekilerle hiçbir şekilde karşılaştırılmayacak ölçüde dev bir akımla karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır (M. Erdoğan ve diğerleri, 2017, s. 16). Güvenli ve daha iyi bir yaşam umuduyla Türkiye’ye yönelen Suriyelilerin güvenlik, beslenme, sağlık gibi temel gereksinimlerini karşılama konusunda pek çok sorunla yüz yüze oldukları görülmektedir (Oytun ve diğerleri, 2014, s. 36). Nüfusun kayıt altına alınması gereği çok açık olmakla birlikte, bunun kadar

önemli diğer konu ise Suriyeli sığınmacıların insani ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. 3 milyonu aşan sığınmacının insani bütün ihtiyaçlarını karşılayarak ülkede uyum içinde yaşamalarını sağlamak, sürdürülebilir bir göç politikasının en önemli amaçlarından birisi olmalıdır.

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olan Türkiye, bu sözleşmeyi “coğrafi sınırlama” çekincesi ile kabul etmiştir. Cenevre Sözleşmesi'ne göre, yalnızca Avrupa'dan gelip iltica edenlere “mülteci” statüsü verilebilmekte, Avrupa dışından gelenler ise “geçici koruma” statüsü ile kabul edilmektedir. 2011'den itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeliler, İçişleri Bakanlığı'nca 1994 Yönetmeliği'nin 10. maddesi gereği “geçici koruma” statüsüne alınmıştır. 30 Mart 2012 tarihli, 62 sayılı Türkiye'ye toplu halde gelen Suriye Vatandaşlarının Kabulüne ve Barındırılmalarına İlişkin Yönerge, Suriye vatandaşları için yapılan önemli bir düzenleme olup bu yönerge ile “geçici Koruma” altında oldukları kabul edilmiştir (Oytun ve diğerleri, 2014, s. 11). 2011 yılı Nisan ayından itibaren, Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılar, önce “misafir” şeklinde tanımlanmış; ardından 2012 yılının Nisan ayında Başbakanlık tarafından yayımlanan genelge ile “geçici koruma” altında oldukları kabul edilmiştir.

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların %90'ından fazlası barınma merkezleri dışında yaşamaktadır. Bu nüfusun kontrol edilmesi ve kayıt altına alınması en önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre, Temmuz 2017 itibari ile Türkiye'de kayıtları alınarak kendilerine geçici koruma kimlik belgesi ve statüsü verilenlerin sayısı 3,1 milyonu geçmiştir. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) verilerine göre; 8 Ağustos 2017'ye kadar ülkemizde, 224.750 bin Suriyeli bebek doğdu. AFAD Barınma Merkezleri'nde 80.742 bin çocuk eğitime kazandırıldı. Millî Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle atılan adımlar neticesinde, anaokulundan lise son sınıfa kadar toplam 508.846 bin çocuk sokaklardan alınarak okula devam etmeleri sağlandı. Türkiye'de kayıtlı tüm Suriyelilere, sağlık hizmetleri ve ilaçlar Sağlık Bakanlığı iş birliği ile ücretsiz olarak sunuluyor. Bugüne dek Suriye ve Iraklı sığınmacıların tedavileri kapsamında 953.466 bin ameliyat gerçekleştirildi; 1.143.393 yatan

hasta ve 25.919.750 milyon poliklinik hizmeti verildi. AFAD Barınma Merkezleri'nde yabancı dil, bilgisayar okuryazarlığı, halı dokuma gibi çeşitli sertifika programlarında 225 bin Suriyeli eğitim kurslarına katıldı. Türkiye'de kayıtlı tüm Suriyelilere sağlık hizmetleri ve ilaçlar Sağlık Bakanlığı işbirliği ile ücretsiz olarak sunuluyor. AFAD barınma merkezlerinde yabancı dil, bilgisayar okuryazarlığı, halı dokuma gibi çeşitli sertifika programlarında, 225 bin Suriyeli eğitim kurslarına katıldı (AFAD, 2017b).

Büyük kentlerde yaşayan Suriyeli sığınmacıların çoğunun yaşamlarını sürdürmek için cami önlerinde, trafik ışıklarında bekleyen vatandaşlardan dilenmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Barınma merkezlerinin dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların maddi kaynaklarının tükenmesi ile daha zor durumda kalacakları ve çeşitli yasadışı yollarla hayatlarını sürdürmeye çalışacakları öngörülebilir. Suriyelilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli çalışma ve barınma koşullarına sahip kılınmaları gerekmektedir. Yeteneklerine uygun çalışma koşulları sağlanamazsa, dilencilik ya da daha farklı yollara yaşamlarını sürdürmeye mecbur kalacakları da unutulmamalıdır.

Barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyelilerin çoğunun iş bulamadıkları, iş bulanların da düzensiz işlerde sigortasız olarak, çok düşük ücretlerle çalıştırıldıkları, yoksulluk içinde ve kentlerde terk edilmiş sağlıksız bölgelerde yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca, çalışan Suriyeli sığınmacıların çoğunun çok düşük ücretlerle, sigortasız ve yasa dışı işlerde çalıştırıldıkları bilinmektedir.

5. Suriyeli Sığınmacılardan Kaynaklı Sorunlar

Suriyeli sığınmacılar konusunda ülkemizdeki tablo, yukarıda özetlenmiştir. Bu tabloyla karşı karşıya olan Türkiye'de 3,2 milyonu aşan Suriyeli sığınmacılardan kaynaklı olarak başta uyum sorunları olmak üzere, ekonomik, siyasal, toplumsal ve diğer alanlarda olumsuz sonuçlar yaratan çok sayıda olay yaşanmaktadır. Bu sorunların çözümü için, öncelikli sorunların tespit edilmesi gerekir. Bu çerçevede, sorun alanlarındaki önemli başlıkları belirlemeye çalışacağız.

1.1. Suriyelilerin Uyum ve Eğitim

Suriyeli sığınmacıların ülkemizde yaşadığı en büyük sorunlardan birisi, eğitim ve uyum sorunlarıdır. Bir yandan dil sorunları, bir yandan toplumsal uyum sorunları ve eğitim olanaklarından tam olarak yararlanamama gibi sorunlar, Suriyelilerin vatandaşlarımız gibi ülkemizdeki insan haklarından yeterince yararlanamamaları sonucunu doğurmaktadır.

Türkiye'deki Suriyelilerin yaş grupları ve cinsiyet özellikleri de dikkat çekicidir. Türkiye'deki Suriyelilerin içinde 0-4 yaş grubunda yer alanlarının sayısı %12,3 yani 400 bindir. Suriyelilerin %50'si yani 1 milyon 600 bininden fazlası 18 yaşının altındaki çocuk ve gençlerden oluşmaktadır. Dikkat çekici bir husus ise, erkek nüfusun (%54,1) kadın nüfusundan (%45,8) oldukça fazla olmasıdır. Türkiye'de doğan Suriyeli bebek sayısı, AFAD'ın verilerine göre 224.750'dir. Aynı verilere göre, sadece 2016 içinde Türkiye'de 82.850 Suriyeli bebek doğmuştur. Bu da 2016'da ve 2017'de günde ortalama 227 Suriyeli bebeğin Türkiye'de doğduğu anlamına gelmektedir (M. M. Erdoğan ve diğerleri, 2017, s. 8). Bu durum, Suriyeli sığınmacılara verilecek hizmetler ve sığınmacıların uyumu konusunda eğitimin çok önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Elite-Dialogue Araştırmasına göre; Türkiye'ye gelen Suriyelilerin eğitim durumları, eldeki verilere göre oldukça "olumsuz" bir tabloya işaret etmektedir. Buna göre, okuma yazma bilmeyen Suriyelilerin oranı %33,3 iken okuma yazma bilen ancak bir okul bitirmeyenlerin oranı %13'tür. Suriyelilerin %25,6'sı eğitim durumuna dair bir beyanda bulunmamıştır. İlkokul ve dengi eğitim seviyesine sahip Suriyelilerin oranı %16,5, ortaokul ve dengi okulları bitirenlerin oranı yüzde 6,5, lise ve üstü eğitim seviyesinde olanların oranı ise %5,6'dır. GİGM tarafından kayıt esnasında alınan bilgiler üzerinden oluşturulan bu verilerin gerçeği yansıttığı konusunda ciddi şüpheler bulunmaktadır. GİGM ile BMMYK iş birliğinde kayıtlarının yenilenmesi süreci de bunun bir göstergesidir. Mevcut verilere göre Türkiye'deki Suriyelilerin %33'ünden fazlası okuryazar bile değildir. %13 okula gitmeden okuma yazma öğrendiğini ifade etmiş, %26 ise hiçbir beyanda bulunmamıştır. Türkiye'deki Suriyeliler içinde

üniversiteye giden ya da mezun olanların gerçek oranı %2'nin altında görünmektedir. Bu durum, geleceğe yönelik projeksiyonlar bakımından da son derece önemlidir (M. M. Erdoğan ve diğerleri, 2017, s. 12). Doç. Dr. M. Murat Erdoğan'ın yürüttüğü "Elite Dialogue" araştırmasında, Suriyeli sığınmacıların eğitim sektöründeki durumları incelenmiştir. Projeye göre; Türkiye'de, birisi Suriye'deki öğrenimini kesmek zorunda kalan ve Türkiye'de eğitimine devam etmeye çalışan Suriyeli öğrenciler, diğeri ise Türkiye'de ilk kez üniversiteye başlayanlar olmak üzere iki tür öğrenci grubu bulunmaktadır. Suriyeli öğrenciler Türkiye'de bulunan toplam 108 bin uluslararası öğrenci içinde Azerbaycan'ın ardından ikinci sıraya çıkmışlardır. Türkiye'deki toplam uluslararası öğrenci içinde Suriyelilerin oranı %13,5 civarındadır. Suriyeli öğrencilerin Türkiye'deki toplam 7.1 milyon yükseköğretim öğrencileri içindeki payları %0,2'dir. Bu sayıların daha da artması beklenmelidir. Önümüzdeki seneye üniversiteye gitme potansiyelinde olan Suriyeli öğrenci sayısı 50 bin civarındadır. Muhtemelen 2018'de Suriyeli öğrencilerin sayısı 20 bini aşacaktır. Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısı Türkiye'den üçüncü bir ülkeye gitmeyeceğini ifade etmektedir. Geri kalan ise imkân bulursa gideceğini belli etmektedir. Gitmek isteyecekleri ilk yer ise Kanada olarak görülmektedir. Türkiye'de istedikleri statü ise şaşırtıcıdır. Buna göre, Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencilerinin T.C. Vatandaşlık, çifte vatandaşlık, çalışma izni, ikamet izni seçenekleri içinde en az tercih ettikleri T.C. Vatandaşlığıdır. Bunda 3. ülkeye gidememe endişesi, halen var olunan bazı avantajların kaybedilmesi ve askerlik endişesinin etkili olduğu söylenebilir. En fazla istenen ise sürekli ya da uzun süreli oturma iznidir. Aslında bu tablo, eğer yeterince imkân yaratılmaz ise eğitilmiş Suriyelilerin Türkiye'den gitme eğilimini de ortaya koymaktadır (M. M. Erdoğan ve diğerleri, 2017, s. 14). Uyum sorununun çözülmesi için eğitilmiş Suriyelilerinin oranı artırılması gerekirken, eğitimlilerin ülkeyi terk etmesi, eğitimsizlerin ise kalıcı biçimde ülkede kalmak durumunda kalması nedeniyle uyum sorunlarında ciddi sorunlar yaşanması kaçınılmazdır.

Türkiye'de bulunan Suriyeli akademisyenler konusu da "Elite-Dialogue" projesinde ele alınmıştır. Türkiye'de yükseköğretimde

2017 itibari ile 72.349'u öğretim üyesi (Profesör, Doçent ve Yardımcı Doçent) olmak üzere toplam 153.221 öğretim elemanı bulunmaktadır. Uluslararası öğretim üye ve elemanı sayısı 1.062'si öğretim üyesi olmak üzere 2.856'dır. Yani toplam öğretim elemanları içinde uluslararası öğretim elemanlarının oranı %1,85'dir. Sayıları 392'yi bulan Suriyeli öğretim elemanlarının toplam uluslararası öğretim elemanları içindeki payı %13,7 gibi oldukça yüksek bir orandadır. Ancak Suriyeli akademisyenlerin Türkiye'deki toplam akademisyen içindeki payı %0,2'de kalmaktadır. Ülkemizdeki Suriyeli akademisyenlerin büyük bölümü Türk Yükseköğretim sistemi içine dâhil edilmiştir. Ancak üniversitelerde görev yapan 392 öğretim elemanına rağmen, halen çalışma imkânı bulamayan çok sayıda akademisyenin olduğu da bilinmektedir. Akademisyenlerin statü, dil ve denklik başta olmak üzere karşılaştıkları sorunlar, verimlerini olumsuz etkilemektedir. Türkiye'de halen bulunan akademik kadrolar içinde 13 Profesör, 15 Doçent ve 115 yardımcı doçent yer almaktadır. Bu grup dışında doktora ve daha üstü derecelere sahip Suriyelinin çok az sayıda olduğu ve ciddi bir bölümünün de imkân bulduğunda başka ülkelere gitme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Suriye'nin diğer yetişmiş beyinleri gibi akademisyenlerin de önce Türkiye'ye gelseler de bir süre sonra üçüncü ülkelere gittikleri anlaşılmaktadır. Bu "sosyal sermaye" kaçışının önlenmesi için Suriyeli akademisyenlerin Türkiye'de kalmasını sağlayacak teşviklere ihtiyaç olduğu açıktır. Suriyeli akademisyenlerin en fazla şikâyet ettikleri konuların ise statüleri, kendi alanlarında çalışmamak, yoğun bürokrasi ve koordinasyonsuzluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Elite-Dialogue Projesi ekibinin 120'den fazla Suriyeli akademisyen ile yaptığı görüşmelerde, bu grubun Türkiye'ye müteşekkir olmakla birlikte çok da mutlu olmadıkları, İlahiyat, İslam Bilimleri, Arapça öğreticiliği dışındaki alanlardakilerin Türkiye'den gitme eğilimlerinin daha da fazla olduğu anlaşılmaktadır (M. M. Erdoğan ve diğerleri, 2017, ss. 20–21). Uyum sorununun giderilmesi ve Suriyeli sığınmacıların eğitilmiş kesiminin ülkeye daha fazla adapte olabilmeleri, ülkenin gelişimine katkıda bulunabilmeleri ve ülkenin olanaklarından daha çok yararlanabilmeleri için başta akademisyenler

olmak üzere Suriyeli mültecilerin iş yaşamı başta olmak üzere ülkenin ekonomik ve sosyal yaşamına daha çok adapte edilmesi gerekmektedir.

1.2. Suriyeli Sığınmacıların Ekonomiye Etkileri

AFAD'ın 2013 yılında Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar üzerine gerçekleştirdiği saha araştırmasında, kamp içinde yaşayan Suriyelilerin %51'i, kamp dışında yaşayanların ise %77'si olmak üzere Suriyelilerin büyük bir kısmının iş aradıkları kaydedilmiştir. İlgili araştırma; İşsizlik oranının %10 bandında seyrettiği Türkiye'de, kamp dışında hayatlarını sürdürmeye çalışan yaklaşık 2,2 milyon Suriyelinin büyük bir oranın işsiz olduğunu göstermektedir. Diploma denkliklerinin bulunmaması sebebiyle özellikle üniversite ve yüksek lisans mezunlarının, akademiye, hastanelerde ya da okullarda mesleklerini icra edememeleri, yaşamlarını devam ettirebilmek için başka işlerde çalışmaları sorun yaratmaktadır (Ertekin, 2015). Diğer bir sorun Suriye'den gelenlerin önemli bir kısmının çocuk işçi olmasıdır. Türkiye'deki yaklaşık 2,5 milyon Suriyeliden ortalama 300 bininin çalıştığı ve bu sayının içinde "çocuk işçi" olarak nitelenebilecek yaşlarda olanların sayısının da oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Suriye'den gelen ailelerin çocukları, yaşadıkları mağduriyetler sebebiyle çalışmak zorunda kalarak ailelerinin geçimlerine katkıda bulunmaktadırlar. Aileler, Suriye'de iken çocuklarını her şeyden sakınırken burada kendi elleriyle çalışmaya göndermekten mustarip olduklarını belirtmişlerdir (Belli, 2014). Suriyeli göçmenlerle ilgili istihdam sorunu, bir yandan ekonomik nedenlerden kaynaklı güçlükler taşısa da diğer yandan mevzuattan kaynaklı zorluklar da içermektedir.

Suriyeli sığınmacılardan pasaportla, yani resmi (regular/legal) yollarla giriş yapanlar ile belgesiz ya da kayıtsız (irregular/illegal) giriş yapanlar arasında çalışma hakları bakımından önemli farklar bulunmaktadır. Nisan 2011 sonrasında, Suriyeliler içinde pasaportu ile Türkiye'ye giriş yapan yaklaşık 80 bin kişi için çalışma izni verilmesi konusunda önemli kolaylıklar sağlanmış fakat pasaportsuz ya da "düzensiz/illegal" yollardan Türkiye'ye giriş yapanlara çalışma izni verilmemiştir. Mart 2013'te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yürüttüğü

çalışma çerçevesinde, Türkiye’ye gelen ve Emniyet Müdürlükleri’nin ikamet izni verdiği Suriye uyruklu yabancıların, çalışma izni de alabilmeleri imkânı sağlanmıştır. Ancak burada sözü edilen Suriyeliler, pasaportlarıyla giriş yapmış olanları yani sadece yaklaşık 80 bin kişilik bir bölümdür. Dolayısıyla bu dönemde Türkiye’deki Suriyelilerin yaklaşık olarak %95’inden fazlasını oluşturan ve Geçici Koruma Yönetmeliği ile kendilerine “geçici koruma” statüsü verilen Suriyeli sığınmacıların çalışma izinleri bulunmadığı gibi çalışmaları halinde de çeşitli yaptırımlarla karşılaşmaları söz konusu olmuştur (Murat Erdoğan ve Ünver, 2015). İşsizlik konusunda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 8 Mart 2014’te açıklanan verilere göre 2013 yılında hem iş piyasasını büyüten, yani işçi alımı yapan hem de aynı zamanda işsizliğin en fazla düştüğü üç il, Suriyeli sığınmacı sayısının en yüksek olduğu Gaziantep, Adıyaman ve Kilis’tir (Anadolu Ajansı, 2014). Bu durum ekonomi içinde Suriyeli sığınmacılardan kaynaklı olarak hem tüketim hem de üretim safhasında ciddi bir etkinin yaşandığını göstermektedir. Yaşanan bu gelişme Dünya Bankası raporlarına da yansımıştır (Del Carpio ve Wagner, 2015). Ancak ekonomistler bu durumun kalıcı olmayacağı ve kısa bir süre sonra durumun tersine dönerek bir düşüş yaşanacağı yorumunda bulunmuşlardır (Güven, 2016, s. 8).

Suriyelilerin gelişi ile birlikte Gaziantep kenti başta olmak üzere birçok kentte, ekonomik hareketlilik yaşanmıştır. Bunlara yapılan harcamalar ve ekonomik dengelerdeki bozulmalar, işçi ücretlerindeki ani düşüşler bunun örnekleridir. AFAD verilerine göre, Türkiye’nin Suriyeli göçmenler için bugüne kadar harcadığı 8 milyar ABD dolarına karşılık olarak, uluslararası toplum Türkiye’ye 55 milyon ABD doları katkıda bulunmuştur (AFAD, 2017b). Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılar için milyarlarca dolar harcamasına karşın, uluslararası toplumdan gelen katkıların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Ne var ki, bazı Suriyeli iş adamlarının Türkiye’ye yatırımlarını taşıyarak bazı katkılarda buldukları da görülmektedir. Suriyelilerin gelişi ile birlikte Gaziantep kenti başta olmak üzere birçok kentte, ekonomik hareketlilik yaşanmıştır. Sadece Mersin kentinde, göçün başladığı ilk zamanlarda, Suriyelilerin 4 milyar dolara yakın yatırım yapmış

oldukları, fabrikalarını Türkiye'ye taşıdıkları görülmüştür. 2013 yılında Suriyelilerin Türkiye'de kurdukları şirket sayısının önceki yıllara oranla üç kat arttığı gözlenmiştir (Oytun ve diğerleri, 2014, s. 16). Ekonomik durumları iyi olan Suriyeliler kentlerde yeni işyerleri açarak ekonomik hayata katkı sağlamaktadırlar (AFAD, 2013, s. 41). .

Kasım 2011 'de Türkiye ile Suriye arasında hızla gelişen ticaret hacmi, verilere göre 2,6 milyar dolara ulaşmıştı. Suriye'deki iç savaştan sonra Türkiye ekonomisi de bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Suriye'deki iç savaştan önce sınır ticaretinin net geliri bilinmemekle birlikte yalnız Gaziantep ve Hatay kentlerinin Suriye ile 2 milyar dolara yakın bir ticaret hacmi olduğu ifade edilmektedir (Dilan, 2013, s. 72). Suriye ile olan ticaret ilişkilerinin bozulması yanında Suriyeli göçmenlerin temel gereksinimlerinin karşılanması sorunu, Türk ekonomisine aşırı bir yük getirmiştir.

Suriyelilerin Türkiye'ye girişlerinden sonra özellikle sınır kentlerinde işçi ücretlerinin ciddi oranda düşmesi, işçiler için sorun yaratırken ucuz işçi çalıştırmak işverenlerin karlarını yükseltmiştir. Suriyelilerin yerleştiği pek çok kentte kira ve pazar fiyatlarının da artmış olması, yöre haklarının tepkilerine neden olmaktadır. Bu durum birçok kentte kiracıların ev sahipleriyle sorun yaşamasına neden olmaktadır (Oytun ve diğerleri, 2014, s. 16).

Göçmenlerin düşük ücretle çalıştırılması bazı sorunlara da yol açmaktadır. Bir gazete haberine göre; Şanlıurfa'da sebze halinde çalışan hamallar ile daha düşük ücretlerle çalışmakta olan Suriyeli hamallar arasında kavga çıkmış güvenlik güçlerinin araya girmesiyle gerginlik sona ermiştir ("Hamallar sopalarla Suriyelileri kovaladı", 2014). Göçlerden olumsuz etkilenen vatandaşlar, kimi zaman yetkililere, kimi zaman da durumdan habersiz Suriyeli sığınmacılara tepki göstermişlerdir.

Türkçe bilmeyen Suriyeli sığınmacıların toplumla iletişim kurması ya da sağlıklı çalışma koşullarına erişebilmesi de güçleşmektedir. Çalışma izni almanın uzun zaman, emek ve para gerektirmesi nedeniyle sığınmacılar başvuru yapmakta isteksiz davranmaktadır (Yılmaz, 2013, s. 11).

Suriye göçleriyle birlikte, çalışma koşullarının da hem sığınmacılar için hem de vatandaşlar için giderek zorlaştığı gözlenmektedir. Göçmenlerin zor durumda kalmalarını fırsat bilen işverenlerin bu tutumları, yaşama ve çalışma koşullarını olumsuz etkilemektedir.

1.3. Suriyeli Sığınmacılar, Uyum Sorunları ve Gerginlikler

Ankara gibi büyük illerde Suriyeli sığınmacıların çoğunun yaşamlarını sürdürmek için cami önlerinde, trafik ışıklarında bekleyen vatandaşlardan dilenmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Barınma merkezlerinin dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların maddi kaynaklarının tükenmesi ile daha zor durumda kalacakları öngörülebilir. Bu durum, uzak olmayan bir zamanda Suriyelilerden kaynaklanan suç oranlarında artışlar getirecektir.

Suriyeli sığınmacılar ve vatandaşlarımız arasında birçok nedenle gerilimler yaşanmakta, sığınmacıların bazı suç olaylarına karıştıkları gözlenmektedir. Göçmenlerin düşük ücretle çalıştırılması bazı sorunlara yol açmaktadır. Bunun örnekleri, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta yaşanmıştır.

Göçlerden olumsuz etkilenen vatandaşlar, kimi zaman yetkililere, kimi zaman da durumdan habersiz Suriyeli sığınmacılara tepki göstermektedirler. Gaziantep, Şanlıurfa gibi Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı illerde sığınmacılara karşı birçok protestolar gerçekleştirilmiştir.

2016 ve 2017 yıllarında yoğun olmak üzere, büyükşehirlerimizde ve Suriyelilerin yoğun biçimde yaşadığı Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Hatay ve Kilis illerinde, Suriyelilerin karıştığı suç olayları nedeniyle halkın ciddi tepkiler gösterdiği olaylar yaşanmıştır. Görülmektedir ki, Suriyeli göçmenler kültürel farklılıkları, gelir seviyesi düşük olanların yetersiz istihdam olanakları ya da düşük ücretlerle çalıştırılmaları nedeniyle ekonomik açıdan Türk vatandaşlarıyla uyumlu birliktelik oluşturmada diğer bir ifadeyle bütünleşmeyi başarabilme konusunda çeşitli sorunlara yol açtıkları söylenebilir.

Barınma merkezleri dışında da çok sayıda Suriyeli sığınmacının, kentlere düzensiz ve plansız olarak dağılması, kentlerde nüfusu ve bu

duruma tepkileri arttırmış, kentsel yaşam kalitesinde çeşitli düzeylerde bozulmalara yol açmıştır. İstanbul'dan sonra en fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı Gaziantep kentindeki vatandaşların medyaya da yansayan tepkileri bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Suriyeli sığınmacıların üniversitelere sınavsız kabul edilmesi, sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları, vatandaşlarımızdan farklı olarak avantajlı burs ve sosyal yardımlardan yararlanması gibi ayrımcılıkların vatandaşlarımız tarafından tepkiyle karşılandığı görülmektedir. Bu konudaki tepkilerin azaltılması için iyi bir halkla ilişkiler çalışması yapılması ve sığınmacıların sorunları konusunda halkın daha iyi bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Suriyeli sığınmacılar ile vatandaşlarımız yaşadığı gerginliklerin önemli bir nedeni, Suriyelilerden kaynaklı suçlar olmaktadır. Bu nedenle, "Suriyeliler, Suç ve Güvenlik Sorunları" konusunu ayrı bir başlıkta incelemekte yarar vardır.

1.4. Suriyeli Sığınmacılar, Suç ve Güvenlik Sorunları

2014 ve 2017 yılları arasında, özellikle sınır illerinde ve Suriyeli sığınmacıların yoğun yaşadığı bölgelerde, Suriyeli sığınmacılar ile bölgede yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında birçok gerginlik yaşanmış, bu gerginliklerin bazılarında halkın ciddi tepkilerine neden olan gösteriler ve olaylar görülmüştür. Bu olayların çoğunun, Suriyeli sığınmacılardan kaynaklı suç olayları, hırsızlık, darp ve ticari ilişkilerden kaynaklandığı görülmektedir.

2014 yılından başlayarak gazete taramaları yaptığımızda, karşımıza Suriyeli sığınmacıların karıştığı çok sayıda suç haberi çıkacaktır. Örneğin, Büyük göç dalgası yüzünden nüfus yapısı değişime uğrayan Gaziantep'te, sığınmacılardan kaynaklı suç ve asayiş olaylarında artış görülmüştür. Suriyelilerin çoğu, kentin en büyük ilçesi olan Şahinbey'de yaşamakta olup ilçe nüfusu 900 bine ulaşmıştır. Gaziantep'te kira meselesi yüzünden yaşanan kavgalarla birlikte bıçaklı gasp ve borç ilişkileri nedeniyle Suriyeliler, suç oranında %4'lük bir paya sahiptirler. İlde, kiralık evlerle ilgili dolandırıcılık ve komisyonculuk gibi olaylar da artış göstermiştir ("Gaziantep'teki gerilimin ana sebebi kiralık

evler”, 2014). Gaziantep’te kadın pazarlama (çocuk yaştaki kızlar da dahil olmak üzere) ya da fuhuş olayları yaşandığı iddia edilmektedir. Ülkemizde Suriye’den gelen göçlerden sonra dilencilik ve adi suçlarda da artış görülmüştür. Suriye plakalı sigortasız araçların trafik kazalarına neden olduklarına ve bu kazalarda oluşan hasarları da Türk sürücülerin karşılamak zorunda kaldıklarına dair şikâyetler olmaktadır. Güvenlik güçleri ise Suriyeli sürücülere yaptırım uygulayamamakla birlikte Arapça yazılı plakaları okuyamamakta ve Suriye plakalı araçları izleyememektedir (Dinçer ve diğerleri, 2013, s. 35). Bu durum da kentsel alanlardaki güvenli ve huzurlu yaşamı büyük ölçüde tehdit etmekte, var olan kentsel sorunların katlanarak artmasına yol açmaktadır.

2017 yılı içinde Suriyelilerin karıştığı ‘kasten yaralama’ ve ‘hırsızlık’ gibi suçlar ön sıralarda yer alıyor. 50 bini aşkın Suriyeliye ev sahipliği yapan Gaziantep’te Suriyelilerin karıştığı suç sayısının, 2015’te 1926 olduğu bildirilmiştir. Gaziantep’te Suriyelilerin karıştığı suçlar şöyledir: Kasten yaralama: 238, İş yerinden hırsızlık: 44, Kapkaç: 14, Kasten öldürme: 7, Taksirle yaralama: 248, Şüpheli ölüm: 17, Tehdit: 59, Fuhuş ve küçük yaşta ilişki: 12, Evden hırsızlık: 30, Oto ve otodan hırsızlık: 21, Hürriyetinden yoksun bırakma: 30, Çocuk istismarı: 8, Cinsel taciz: 6. 85 bine yakın Suriyelinin kaldığı Kahramanmaraş’ta, Suriyelilerin karıştığı ve kayıtlara geçen suç sayısının 985 olduğu kaydedilmiştir. Bu suçlardan bazıları şunlardır: Kasten yaralama: 183, Taksirle yaralama: 241, Evden hırsızlık: 14, İşyerinden hırsızlık: 17, Açıkta hırsızlık: 28, Görevli memura mukavemet: 3, Cinsel suçlar: 9, Gasp: 11, Parada sahtecilik: 8, Kaçak sigara: 167. 34 bin Suriyelinin kaldığı Kilis’te ise Suriyelilerden kaynaklanan 3 bin 400 asayiş olayı meydana geldi. Suriyelilerden kaynaklanan suç oranının kentte %30’u bulunduğu (Ertürk, 2016) görülmektedir. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı iller başta olmak üzere sığınmacılardan kaynaklı suç olaylarının artması, bölgede yaşayan vatandaşlarımız ile Suriyeliler arasındaki gerginlikleri ve husumeti arttırmaktadır. Bu durum, sığınmacıların topluma uyum sağlamasını güçlendirdiği gibi, ekonomik ve toplumsal yaşamda daha etkin yer almalarını da zorlaştırmaktadır. Bütün bunların sonucunda, Suriyelilerin belirli bölgelerde toplu olarak yaşamak, toplu olarak

hareket etmek, yasa dışı gruplar oluşturmak, yasal olmayan (informel) sektörler yaratmak gibi süreçler içine girmelerine kaynaklık etmektedir. Bu uyumsuzluğun devam etmesi durumunda Suriyeli sığınmacılardan kaynaklı mafyalaşma benzeri yapıların ortaya çıkması da kaçınılmaz olacaktır.

1.5. Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Sorunları

Türkiye'ye gelen Suriyeli ailelerin büyük bir kısmının savaşta yakınlarından bazılarını kaybettiği ya da yaralandığına bakıldığında, bu insanların büyük bir travmayla karşı karşıya kaldıkları anlaşılmalıdır (AFAD, 2013, ss. 35–36). Bu doğrultuda Türkiye, sığınmacıların temel gereksinimlerini karşılamaya yönelik çeşitli önlemler almaya çalışmalıdır.

Suriyeli sığınmacıların karşı karşıya bulunduğu diğer önemli bir sorun, sağlık hizmetlerinden yararlanma konusundaki yetersizliklerdir. Özellikle çocuklardan kaynaklı sağlık sorunlarının büyük olması, bu sorunun bulaşıcı hastalıklar biçimine dönüşmesi tehlikesini de beraberinde getirmektedir. 2012'de Türkiye genelinde 349 kızamık vakası görülmüşken, 2013 yılında bu sayı 4.172'ye yükselmiştir. 2013 yılına kadar Türkiye'ye giriş yaparken Suriyelilerin ülkelerinde aşılmadıkları için Türkiye'de kızamık hastalığına yakalandıkları görülmüştür. Bu durum, hastalığın Türk ailelerin çocuklarına da bulaşarak yayılmasına neden olmuştur. İlerleyen zamanlarda hem Suriyeli sığınmacıları hem de Türkiye'de yaşayanları ciddi sağlık sorunlarının bekleyebileceği anlaşılmaktadır. Bulaşıcı hastalıklar, kronik hastalıklar, gebe ve bebek izlenimlerinin tam yapılamaması, erken evlilikler ve gebelikler nedeniyle önümüzdeki dönemlerde ölümler beklenmektedir (TTB Sağlık ve Politika Çalışma Grubu, TTB Halk Sağlığı Kolu, Zencir ve Davas, 2014, ss. 52–73). Bu doğrultuda hükümetin göç politikasını oluştururken göçmenlerin sağlık durumlarına ilişkin de alınabilecek önlemlere yer vermesi önem taşımaktadır. Son dönemde bu sorunun aşılması için önemli çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir.

İstanbul Tabipler Odasına göre; sokaklarda, soğukta, sağlıksız alanlarda yaşamak ve dilenmek durumunda kalan sığınmacı kadınların,

gebelerin, yaşlıların ve çocukların temel sağlık hizmeti ve eğitim gibi gereksinimleri sert kış koşullarında yeterli düzeyde karşılanamamakta; sığınmacılar, geçici, düzensiz ve güvencesiz işlerde günlük çok ucuza çalıştırılmakta, aynı şekilde daha da kötü şartlarda çalıştırılan çocuk işçilerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Uygulamadaki farklı yaklaşımlar, özel hastalık koşulları, dil sorununun olması ve sığınmacıların durumunun uzun vadede belirsiz olması nedeniyle; özellikle sağlık hizmeti sorunu yaşamsal bir sorun olmaya devam etmektedir. Sığınmacılara yönelik çocuk felci aşı kampanyası dışında herhangi bir koruyucu sağlık hizmeti tedbirine rastlanmaması da bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşılama gibi ihtiyaçlar gerektiği gibi karşılanamamakta, ücretsiz ilaç temini belirsizliğini korumaktadır (İstanbul Tabip Odası İnsan Hakları Komisyonu, 2013). Sığınmacılara ülkemizde yaşama olanakları yaratılırken, ülke vatandaşlarıyla birlikte sağlık hizmetini de gerektiği gibi alabilmelerinin sağlanması gerektiği açıktır. Göçün uzun vadeli bir sorun olduğu düşünülerek sağlık konusu başta olmak üzere uzun vadeli çözüm önerileri sorumluların önceliği olmalıdır.

Ülkemizde plansız ve denetimsiz biçimde yaşamak durumunda bırakılan Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunlar; eğitim, uyum, güvenlik, istihdam ve sağlık sorunları ile sınırlı değildir. Bunların dışında yaşanan birçok sorunla baş başa olan sığınmacıların temel haklardan yararlanabilmesi ve ülkede uyum içinde yaşayabilmeleri için “Sürdürülebilir Yeni Bir Göç Politikasına” ihtiyaç duyulmaktadır.

6. Sürdürülebilir Bir Göç Politikasına Doğru

Uluslararası Göç Küresel Komisyonu, ülkelerin göç politikalarına katkı sağlamak üzere hazırladığı raporda, şu politika önerilerinde bulunmuştur (Koser, 2005, ss. 27–28):

Sürdürülebilir Göç Politikası, şu ilkeleri temel almalıdır;

- Düzensiz göçün sebepleri ve etkilerini göz önüne alan uzun dönemli bir yaklaşım
- Bireylerin hakları ile devlet egemenliğini uzlaştıran dengeli bir yaklaşım

- Hükümetin farklı birimleri, hükümet ile STK'ları ve sivil toplum arasında ve farklı ülke hükümetleri arasında diyalogu geliştiren bütüncül bir yaklaşım

Sürdürülebilir Göç Politikası, aşağıdaki unsurları kapsamalıdır:

- Önlemlerin ve yasal düzenlemelerin uygulanmasının denetimi
- Düzenli ve örgütlü göç programları
- Geri dönüş programları
- Göçmen/Sığınmacı kaçakçılığı ve insan tacirleri ile mücadele stratejileri
- Geniş göçmen/Sığınmacı hareketleri içinde sığınmacıların korunmasına yönelik özel programlar

Yukarıdaki ilkeler ve görüşler doğrultusunda, Türkiye, farklı ekonomik, toplumsal, kültürel özelliklere sahip göçmenler/sığınmacılar için sürdürülebilir bir göç politikasını yaşama geçirmelidir. Bunun için toplumsal ve ekonomik bütünleştirme çalışmaları başlatmalı ve sığınma ve göç hareketlerine yönelik uzun dönemli etkilerini öngörebilecek ve gerekli önlemleri zamanında uygulamaya koyabilecek bir program oluşturmalıdır. Bu doğrultuda, sığınmacıların/göçmenlerin sorunlarına yönelik olarak uluslararası örgütler, üçüncü ülkeler, farklı yönetim birimleri ve sivil toplum örgütleriyle iş birliğine gidilmelidir. Ülkenin göç politikaları her aşamada sınanmalı ve farklı etkenler göz önüne alınarak geliştirilmelidir. Göçmenlerin korunması amacıyla, göçmen kaçakçılığı ve insan tacirlerine karşı gereken önlemler bir an önce alınmalıdır. Bu doğrultuda göçmenlere meslek ve beceri kazandırma programları geliştirilmeli, uzmanlıklarına ve yeteneklerine uygun istihdam olanakları yaratılmalıdır.

Brettell ve Hollifield'in göç konusundaki çalışmaları, sürdürülebilir bir göç politikasının oluşturulması için rehber olabilir. Buna göre (Brettell ve Hollifield, 2008, s. 4); Suriye sığınmacılara yönelik başarılı bir göç politikası oluşturmanın gereklilikleri şunlar olabilir:

- Antropolojik açıdan; göçün kültürel değişimi ve etnik kimliği etkileme düzeyi,
- Demografik açıdan; göçün yerleşik nüfus yapısında nasıl bir değişime yol açtığı,

- Ekonomik açıdan; göç etmeye yol açan nedenlerin ve etkilerin ortaya konulması,
- Coğrafi açıdan; göçün mekânsal yöneliminin nedenleri,
- Tarihsel açıdan; göçmen deneyimlerini öğrenme yollarına ışık tutması,
- Hukuksal açıdan; göçü etkileyen hukuksal temeller,
- Siyaset bilimi açısından; devletlerin göçü kontrol etmekteki başarısızlıklarının nedenleri,
- Sosyolojik açıdan; bir topluluğa dahil olmak ya da dışarıda bırakılmaya yol açan nedenleri araştırmak, göç politikalarının oluşturulmasında yol gösterici olabilir.

Antropolojik açıdan; Suriye göçlerinin kültürel ve etnik yapıyı etkilemekte olduğu görülebilir.

Demografik açıdan; Suriye'den gelen üst gelir grubu da düşük gelir grubu da farklı düzeylerde sorunlara yol açmaktadır. Artan nüfusa paralel olarak konut talebindeki artış ya da trafik yoğunluğu ya da güvenlik sorunları gibi ilk aşamada görülen sorunlar, ülke vatandaşlarının da kentsel yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Coğrafi açıdan; Suriyeli göçmenler aynı coğrafyada bulunması ve kendilerini kabul etmesi nedeniyle ülkelerine komşu olan Türkiye'yi yerleşmek için tercih etmişlerdir. Buna karşılık kimi göçmenler de bir geçiş ülkesi olarak gördükleri Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine geçmenin yollarını aramaktadırlar. Tarihsel açıdan; zengin bir göçmen deneyimi bulunan Türkiye için Suriye göçleri de başarılı ve başarısız yansımaları bulunmakla birlikte öğretici olmuş, bu yöndeki zorluklar toplumsal, kültürel, ekonomik ve tüzel yapıyı, belki gelecekte yaşanabilecek yeni göçlere ışık tutarak, çeşitli açılardan etkilemiştir. Hukuksal açıdan; Suriye deneyimi, göçü yönetmeye yönelik olarak hukuksal düzenlemelere de katkı sağlayan bir süreci beslemiştir.

Siyaset bilimi açısından da hükümetlerin göç politikalarını ve yönetimini etkileyen/belirleye/dönüştüren bir süreç yaşanmaktadır. Sosyolojik açıdan ise, aynı dinsel kökenden gelmekle birlikte, farklı bir sosyal-kültürel yapıya mensup kitlelerin Türk toplumunun uyum sağlayabilmelerini sağlayacak bütünleştirici politikalar uygulanmalıdır.

1.1. Mevcut Durumun Tespiti:

1. Kısa sürede yaşanan yoğun göç/sığınma dalgasına karşı gereken kapsamlı düzenlemeleri oluşturma ve yaşama geçirme konusunda zor bir dönemden geçen Türkiye, Suriyeli sığınmacılardan kaynaklı krizi yönetme ya da kontrollü biçimde ülke geneline dağıtma konusunda planlı bir çalışma yürütememiştir.
2. Türkiye'nin halen sürdürülebilir ve ileriye dönük bir göç ya da sığınmacı politikası olduğu söylenemez. Özellikle sürdürülebilir bir göç ve sığınmacılar politikasının uygulanması konusunda hukuksal düzenlemelerde değişiklikler yapılması ve yetki çatışmalarının önlenerek bu konuda tek bir sorumlu birimin saptanması gerekmektedir.
3. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların gelecekteki konumlarını, ülkede kalıp kalmayacaklarını ve hangi koşullarda yaşayacaklarını, sığınmacılar gibi göç ve sığınmacı politikalarını oluşturanlar da bilmemektedir.
4. Suriyeli sığınmacılar, ülkemizde temel insan haklarından eğitimsizlik, ekonomik yetersizlikler, mevzuat eksiklikleri gibi nedenlerle yararlanamamaktadırlar. Bunun sonucu olarak da sığınmacıların uyum sorunları ortaya çıkmaktadır. Uyum sorunları, Suriyeli sığınmacılar ile vatandaşlar arasında gerginlikler ve husumetlere yol açarak istenmeyen olaylara neden olmaktadır.
5. Suriyeli sığınmacıların yetersizlik, ilgisizlik ve mevzuat eksikliğinden kaynaklı olarak toplumdan, ekonomik ve sosyal yaşamdan dışlanmaları sonucunda hırsızlık ve şiddet gibi suç olaylarında artış görülmektedir. Bunun devamında ise Suriyeli sığınmacıların kendilerini topluluk içinde güvenceye alma refleksi geliştirerek mafyalaşma türü gruplaşmalara gitmeleri kaçınılmazdır. Bu önemli tespitler, sığınmacı sorunları konusunda önemli sorunların da kaynaklarındandır. Bu sorun kaynaklarının giderilmesi için ülke genelinde, etkili, planlı, uzun vadeli, geliştirilebilir, sürdürülebilir bir göç politikasının benimsenmesi ve uygulanması gerekmektedir.

1.2. Sürdürülebilir Göç Politikasının Temel Bileşenleri

Bu düşünceler ve gerçekler ışığında, Sürdürülebilir Göç Politikasının

Temel Bileşenleri şunlar olmalıdır:

- Acilen Suriyeli sığınmacılarla ilgili özel bir yasa çıkarılmalıdır.
- Sığınmacı sorunlarıyla ilgilenecek bağımsız bir Göç Bakanlığı'nın kurulmalıdır.
- Yukarıda açıkladığımız ilke ve nitelikleri kapsayan Güçlü ve Sürdürülebilir Bir Göç Politikası oluşturulmalıdır.
- Etkin işleyen Göçmen Takip Bürosu oluşturulmalı ve bütün Suriyeli göçmenler kayıt altına alınmalı, nerede yaşadıkları, ne iş yaptıkları bilinmeli, mekân hareketlilikleri disiplinli biçimde izlenmelidir.
- Suriyeli sığınmacıların toplumla uyumu için gerçekçi ve kapsamlı bir ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel program oluşturulmalıdır. Bu programda eğitim, sağlık, toplumsal barış konularına önem verilmelidir.
- Göçmen politikasıyla uyumlu güvenlik politikaları ve diplomatik ilişkiler geliştirilmelidir. Suriyeli sığınmacıların bazı suç örgütleri tarafından kullanılmaları ve istismar edilmelerini engelleyen politikalar geliştirilmelidir.
- Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerini kolaylaştıracak dış politika hamlelerine öncelik verilmeli, bu doğrultuda Suriye'nin toprak bütünlüğü desteklenmeli, Suriye'de yaşamlarına uygun bir siyasi-ekonomik yapının oluşumuna katkı sağlanmalıdır.

Kaynakça

AFAD. (2013). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları. *T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 15 Eylül 2017 tarihinde https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3925/xfiles/syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30_12_2013_tr.pdf adresinden erişildi.

AFAD. (2014). Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar. *T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 28 Haziran 2014 tarihinde https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3932/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014.pdf adresinden erişildi.

AFAD. (2017a, 8 Ağustos). Barınma Merkezlerindeki Son Durum. *T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 15 Ekim 2017 tarihinde https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/Barinma_Merkezlerindeki_Son_Durum+6.pdf adresinden erişildi.

AFAD. (2017b, 8 Ağustos). Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Yardımlar. *T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 15 Eylül 2017 tarihinde https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilara_Yapilan_Yardimlar+7.pdf adresinden erişildi.

Akgür, Z. G. (1997). *Türkiye'de kırsal kesimden kente göç ve bölgeler arası dengesizlik:(1970-1993)*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Anadolu Ajansı. (2014, 8 Mart). Gaziantep, Adıyaman ve Kilis ekmek kapısı oldu. 5 Aralık 2015 tarihinde <http://aa.com.tr/tr/ekonomi/gaziantep-adiyaman-ve-kilis-ekmek-kapisi-oldu/176436> adresinden erişildi.

Belli, B. O. (2014). Suriyeli Çocukların Büyük Yükü. 5 Aralık 2015 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/suriyeli-cocuklarin-buyuk-Yuku> adresinden erişildi.

Brettell, C. B. ve Hollifield, J. F. (2008). Migration theory: Talking across disciplines. *Migration Theory* içinde . New York: Routledge.

Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada*

uluslararası göç hareketleri. (B. U. Bal ve İ. Akbulut, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Del Carpio, X. V. ve Wagner, M. (2015). *The impact of Syrians refugees on the Turkish labor market.* World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/505471468194980180/The-impact-of-Syrians-refugees-on-the-Turkish-labor-market> adresinden erişildi.

Deniz, O. (2009). *Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye Yansıması: Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler.* İstanbul: Çantay Yayınevi.

Dilan, H. (2013). Suriye İç Savaşı’nın Hatay İline Etkileri. *Suriye İç Savaşının Türkiye ve Hatay’a etkisi* içinde (ss. 64–77). Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları. http://www.ttb.org.tr/kutuphane/fsayek2013_savas.pdf adresinden erişildi.

Dinçer, B. O., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi, K. ve Çarmıklı, Ö. (2013). Suriyeli mülteciler krizi ve Türkiye: Sonu gelmeyen misafirlik. <https://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2013/11/18%20syria%20turkey%20refugees/usakbrookings%20report%20final%20version14november13.pdf> adresinden erişildi.

Erdoğan, M. M., Erdoğan, A., Yavcan, B., Mohammad, T. H., Kavukçuer, Y. ve Sancı, G. (2017). Elite Dialogue: Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması. <http://www.igamder.org/wp-content/uploads/2017/08/ELITE-DIALOGUE-07082017-TR.pdf> adresinden erişildi.

Erdoğan, M., Şener, B., Sipahioğlu, E., Kavukçuer, Y. ve Başçeri, Y. (2017). *“Kopuş”tan “Uyum”a Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği.* İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları. https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2017/03/mbb-kent-multecileri-raporu-2017_tr.pdf adresinden erişildi.

Erdoğan, M. ve Ünver, C. (2015). *Türk iş dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve önerileri*. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.

Ertekin, S. (2015). 6 Aralık 2015 tarihinde <http://www.appsaljazeera.com/interactive/turkiyedeki-suriyeliler/issizlik.html> adresinden erişildi.

Ertürk, A. E. (2016, 15 Mayıs). Misafirler (!) suç makinesi gibi. *Sözcü Gazetesi*. <http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/misafirler-suc-makinesi-1230634/> adresinden erişildi.

Gaziantep'teki gerilimin ana sebebi kiralık evler. (2014, 18 Ağustos). *Habertürk*. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/981018-gaziantepteki-gerilimin-ana-sebebi-kiralik-evler> adresinden erişildi.

Güven, E. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Çalışma Durumları ve Türkiye Ekonomisine Etkileri. *İlem Blog*. <http://www.ilem.org.tr/blog/wp-content/uploads/2016/07/Bilgi-Notu-Esma-Gu%CC%88ven.pdf> adresinden erişildi.

Hamallar sopalarla Suriyelileri kovaladı. (2014, 8 Eylül). *Milliyet*. <http://www.milliyet.com.tr/hamallar-sopalarla-suriyelileri-gundem-1923213/> adresinden erişildi.

İstanbul Tabip Odası İnsan Hakları Komisyonu. (2013, 17 Aralık). Suriye'li sığınmacıların İnsanlık dramı devam ediyor! 28 Haziran 2014 tarihinde <https://www.istabip.org.tr/icerik/basuriyelisiginmacilar.pdf> adresinden erişildi.

Karpat, K. H. ve Sönmez, A. (2003). *Türkiye'de toplumsal dönüşüm: kırsal göç, gecekondu ve kentleşme*. Ankara: İmge Kitabevi.

Koser, K. (2005). Irregular Migration, State Security and Human Security: A Paper Prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration. *Geneva: Global Commission on International Migration, 3*.

Oytun, O., Pirinççi, F., Erkmen, S., Maden, T. E., Kılıç, S., Duman, B. ve Özdemirci, A. S. (2014). *Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli*

mültecilerin durumu: Bulgular, sonuçlar ve öneriler (No: 189). Ankara: ORSAM. http://www.orsam.org.tr/eski/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf adresinden erişildi.

T.C. Resmî Gazete. (2006, 26 Eylül). 16 Şubat 2016 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm> adresinden erişildi.

TTB Sağlık ve Politika Çalışma Grubu, TTB Halk Sağlığı Kolu, Zencir, M. ve Davas, A. (2014). *Suriyeli sığınmacılar ve sağlık hizmetleri raporu*. Türk Tabipleri Birliği. <http://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacirpr.pdf> adresinden erişildi.

TÜİK. (2000). Ükelere göre yurtdışından gelen göç. 15 Eylül 2017 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=167 adresinden erişildi.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yılmaz, H. (2006). Türkiye' de Mülteci Hukuku ve Uygulaması: sorunlar ve çözüm önerisi. *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri* içinde . İstanbul: Zeytinburnu Belediye Başkanlığı.

Yılmaz, H. (2013). *Türkiye'de Suriyeli mülteciler -İstanbul örneği- tespitler, ihtiyaçlar ve öneriler*. İstanbul: MAZLUMDER İstanbul Şubesi. http://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf adresinden erişildi.